

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 5
วันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2566

ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยน :
กรณีศึกษาตำบลตลาดเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

Beliefs and Rituals of the Hokkien Shrine: A Case Study of Talad-neua Sub-district,
Mueang District, Phuket Province

Yanmi Wang¹, จันทรสุดา ไชยประเสริฐ²

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Email: 1187822729@qq.com

² อาจารย์ สาขาวิชาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ

Email: jansuda_chaiprasert@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยน ในตำบลตลาดเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ซึ่งเป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีเก็บข้อมูลแบบวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) พบว่าศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยนในตำบลตลาดเหนือที่มีประวัติยาวนานเกิน 100 ปีมีจำนวน 4 แห่ง จากการศึกษาศาลเจ้าทั้ง 4 แห่งปรากฏความเชื่อเรื่อง สุขภาพ ความรัก โชคลาภ การงาน ขอบุตร ขอชื่อ แก้ปีชง และความปลอดภัย ส่วนพิธีกรรมมีปรากฏทั้งหมด 5 พิธีกรรม คือ พิธีกรรมในเทศกาลตรุษจีนกับเทศกาลหยวนเซียว พิธีกรรมในเทศกาลเซียวบ๊วยพ้อ (พ้อต่อ) พิธีกรรมในเทศกาลไหว้พระจันทร์ พิธีกรรมในเทศกาลถือศีลกินผัก และพิธีกรรมในเทศกาลแซยิด จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าได้ทราบว่าความเชื่อและพิธีกรรมดังกล่าวมีมาตั้งแต่ชาวจีนฮกเกี้ยนรุ่นแรกที่อพยพมาตั้งรกรากในภูเก็ตและยังคงสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยถือว่าความเชื่อและพิธีกรรมที่มีอยู่จนถึงปัจจุบันนั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของชาวฮกเกี้ยนที่เข้มแข็งและเชื่อว่าคงสืบทอดต่อไปอีกยาวนาน

คำสำคัญ: ความเชื่อ, พิธีกรรม, ศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยน

Abstract

This qualitative research aimed to study beliefs and rituals of four Hokkien shrines in Talad-neua Sub-district, Mueang District, Phuket Province. Research methodology included documentary and field studies. The research found that the four shrines studied were over one hundred years old. The major beliefs found included the ties in with health; love; luck; professions; wishes for offspring; requests for favorable names; correction of bad luck; and safety. Five rituals found in practice relating to annual festivals included Chinese New Year; Lantern Festival; Spirit Festival (Por-Tor); Mid-Autumn Festival; Vegetarian Festival; and the Sixtieth Birthday Ceremony. Field interviews of related persons to the shrines informed that

the found beliefs and rituals have been practicing by the first generation of immigrants settling down on Puket Island and been practiced by the present generation. All found beliefs and rituals reflected the firm Hokkian identities that seemed to continue further endlessly.

Keywords: beliefs; rituals; Hokkian shrine

บทนำ

จังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติ จึงมีกลุ่มชาวจีนเข้ามาเพื่อแสวงหาโอกาสทำมาหากินมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ส่วนใหญ่มาจากฮกเกี้ยน ดังที่ นวลศรี พงศ์ภักดิ์ (2543, น. ก-ข) กล่าวว่า ชาวจีนที่อพยพมาสู่เกาะภูเก็ตส่วนใหญ่เป็นชาวจีนฮกเกี้ยน ดังหลักฐานการผูกปี่ข้อมือจีนใน พ.ศ. 2407 พบว่ามีชาวจีนอพยพมายังเกาะภูเก็ตทั้งสิ้น 7,201 คน เป็นชาวจีนฮกเกี้ยนถึง 5,858 คน (81.34%) ชาวจีนไหหลำ 619 คน (8.59%) ชาวจีนกวางตุ้ง 444 คน (6.16%) และชาวจีนแต้จิ๋ว 280 คน (3.88%) โดยอพยพมาจากเมืองฉวนโจว จางโจว เซี่ยเหมิน และฉวนอันในมณฑลฮกเกี้ยน ด้วยการที่กลุ่มชาวจีนฮกเกี้ยนมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้พวกเขากลายเป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญในภาคการผลิตของเหมืองแร่ดีบุกแทบจะทุกขั้นตอน และเกือบทุกแห่งซึ่งสอดคล้องกับ สุลิมา นฤมล วงศ์สุภาพ (2534, น. 1) กล่าวว่า การแสวงหาผลประโยชน์จากพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์กว่า เพื่อดำรงชีพที่ดีกว่าเป็นพฤติกรรมปกติของมนุษย์ตั้งแต่อดีตมา และทำให้ย้ายถิ่นฐานเข้าสู่พื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ ภูเก็ตเป็นเกาะที่มีพื้นที่ขนาด 500 กว่าตารางกิโลเมตร อยู่ฝั่งทะเลอันดามัน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เช่น สัตว์ป่าหลากหลายชนิด ป่าไม้ แร่ธาตุ และธรรมชาติอันสวยงาม จึงทำให้คนต่างชาติอพยพเข้ามาประกอบผลประโยชน์จากธรรมชาติเป็นอันมาก มีทั้งชาวยุโรป เอเชีย โดยเฉพาะชาวจีน ใน พ.ศ. 2427 (ค.ศ. 1884) มีชาวจีนอพยพเข้ามาเป็นกู่ลีเหมืองแร่ ในภูเก็ตมากถึง 40,000 กว่าคน

ดังนั้นการเข้ามาเป็นกู่ลีเหมืองแร่มีความเสี่ยงอันตรายหลายด้าน ด้วยการที่อยู่ต่างบ้านต่างเมือง จึงสร้างศาลเจ้าจีนขึ้นมา เพื่อเป็นสถานที่ประดิษฐานเทพเจ้าที่ตนนับถือ เป็นสถานที่สามารถรวมตัวของชาวจีนกลุ่มเดียวกันและเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ซึ่งกลุ่มคนจีนที่อยู่ตำบลตลาดเหนือสร้างศาลเจ้าจีนขึ้นมาตามความเชื่อของตน และสืบทอดความเชื่อกับพิธีกรรมต่าง ๆ มาจนถึงปัจจุบัน ด้วยการที่มีประวัติศาสตร์เก่าแก่ และปัจจุบันยังไม่สูญหาย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อ พิธีกรรมของศาลเจ้าจีนในพื้นที่ตำบลตลาดเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจเบื้องต้น พบว่าศาลเจ้าจีนเป็นของกลุ่มคนจีนฮกเกี้ยนที่มีประวัติศาสตร์นานเกิน 100 ปีมีจำนวน 4 ศาลเจ้า คือ ศาลเจ้าแม่ย่านาง หรือ ศาลเจ้าซิมเทียนเฮวกิ่ง สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2396 ศาลเจ้าจ้ออฮงหรือ ฮ้ามไถ่หงวนตอง สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2443 ศาลเจ้าปุดจ้อ สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2451 และศาลเจ้าจู้ต่วยเต้าโป้แก้ง สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2454 แต่ละศาลเจ้าสร้างอยู่ในระยะที่ใกล้กัน ระหว่าง 4 ศาลเจ้าสามารถเดินทางด้วยเท้าเปล่าเข้าไปกราบไหว้ได้

ผู้วิจัยในฐานะเป็นนักศึกษาชาวต่างชาติที่กำลังศึกษาระดับปริญญาโทสาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทย เป็นภาษาที่สอง จึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยน ในตำบลตลาด

เหนือ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ซึ่งน่าจะเป็นส่วนสำคัญที่ยึดโยงให้ศาลเจ้ายังคงดำรงอยู่และมีผู้ไปสักการะมา ยาวนานจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้าเงินฮกเกี้ยนในตำบลตลาดเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เน้นการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้าเงินฮกเกี้ยนในตำบลตลาดเหนือ โดย สัมภาษณ์ประชากร 5 กลุ่มคือ ประธานหรือกรรมการเกี่ยวข้องกับศาลเจ้า ผู้มีหน้าที่ดูแลศาลเจ้า ผู้ประกอบ พิธีกรรม ผู้ชายของอยู่บริเวณศาลเจ้า และผู้มาสักการะบูชาศาลเจ้า วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง 2 แบบ คือ การ สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยกำหนดของกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 55 คน เก็บข้อมูลระหว่างเดือน มีนาคม ถึง เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2565

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้าเงินฮกเกี้ยนในตำบลตลาดเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร คือ กลุ่มบุคคลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มคือ ประธานหรือ กรรมการ ผู้มีหน้าที่ดูแลศาลเจ้า ผู้ประกอบพิธีกรรม ผู้ชายของอยู่บริเวณศาลเจ้า และผู้มาสักการะบูชาศาล เจ้าเงินภายในตำบลตลาดเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

2.2 กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีศึกษาเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ด้วยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) กลุ่มตัวอย่างคือ ประธานหรือกรรมการ ที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้า ผู้มีหน้าที่ดูแลศาลเจ้า และผู้ชายของบริเวณศาลเจ้า กับกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ที่มากราบไหว้สักการะบูชาศาลเจ้าทั้ง 4 ศาลเจ้า จำนวน 55 คน ระหว่างเดือน มีนาคม ถึง เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2565

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ตั้งคำถามไปสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ด้วยวิธีการ สุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) และการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

3.2 เก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมกับพิธีกรรม นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ เพื่อ ดำเนินการในขั้นตอนต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการเข้าร่วมพิธีกรรมในด้านความเชื่อและพิธีกรรมของศาล เจ้าเงินฮกเกี้ยนในตำบลตลาดเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนา วิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยนในตำบลตลาดเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต พบผลการวิจัยต่อไปนี้

1. ความเชื่อ

ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อของศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยนในตำบลตลาดเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ทั้ง 4 ศาลเจ้ามีความเชื่อปรากฏทั้งหมด 8 ความเชื่อ คือ 1) ความเชื่อเรื่องสุขภาพ 2) ความเชื่อเรื่องโชคลาภ 3) ความเชื่อเรื่องความปลอดภัย 4) ความเชื่อเรื่องแรงงาน 5) ความเชื่อเรื่องการขอบุตร 6) ความเชื่อเรื่องการขอชื่อ 7) ความเชื่อเรื่องแก้ปีชง และ 8) ความเชื่อเรื่องความรัก ดังตัวอย่างความเชื่อ 3 อันดับแรกที่บุคคลต่าง ๆ มาสักการะศาลเจ้า เช่น

1) **ความเชื่อเรื่องสุขภาพ** ได้สัมภาษณ์ ลุงพร อายุ 53 ปี (วันที่ 5 มิถุนายน 2565: สัมภาษณ์) กล่าวถึงการขอยากับเทพเจ้ากวนอิมในศาลเจ้าปู่จ้อและหายดีว่า “ผมเคยป่วยหนักจนไม่สามารถทำงานได้ ไปหาหมอหลายโรงพยาบาลก็ไม่หาย จึงมาเซียมซีขอยาจากท่าน (เทพเจ้ากวนอิม) นำยาไปต้มและหายดีเป็นปกติจริง” ทำให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องสุขภาพในศาลเจ้าปู่จ้อคือการขอเซียมซีได้ยาเงินกลับไปรักษา และผู้ศรัทธาหายดีจริง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้ากวนอิมเป็นอย่างมาก

2) **ความเชื่อเรื่องโชคลาภ** ได้สัมภาษณ์คุณ Lin qing อายุ 78 ปี (วันที่ 19 กรกฎาคม 2565: สัมภาษณ์) กล่าวถึงการที่ขอเรื่องโชคลาภในศาลเจ้าแม่ย่านางต้องขอกับเทพเจ้าไฉ่สิ่งเอี้ยและได้ตามที่ขอว่า “ผมมีโรงแรมอยู่ในเมือง ช่วงที่ธุรกิจติดขัดขาดปัญหา เงินไม่พอผมจะมากราบขอเทพเจ้าไฉ่สิ่งเอี้ย พอธุรกิจผมหมุนเวียนได้แล้วผมก็กลับมากราบและนำของมาถวายให้กับทางอ๋าม” ทำให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องโชคลาภในศาลเจ้าแม่ย่านางต้องกราบขอกับเทพเจ้าไฉ่สิ่งเอี้ยเมื่อได้ตามสิ่งที่ขอแล้ว ผู้ศรัทธามีการกลับมาถวายสิ่งของให้กับศาลเจ้าอีกครั้ง

3) **ความเชื่อเรื่องความปลอดภัย** ได้สัมภาษณ์ คุณจันฮกซิว อายุ 44 ปี (วันที่ 7 พฤศจิกายน 2565: สัมภาษณ์) กล่าวถึงการขอความปลอดภัยในศาลเจ้าคือการร่วมพิธีไถ่ห่าน (พิธีสะเดาะเคราะห์) ว่า “ผู้คนที่ขอความปลอดภัยในอ๋ามเรานิยมมาร่วมพิธีไถ่ห่าน (พิธีสะเดาะเคราะห์) คือการเดินผ่านแปงอ๋านเก้ว (สะพานแห่งความปลอดภัย) คนที่เดินผ่านจะเชื่อว่าตลอดทั้งปีจะไม่มีการเสียชีวิตอันตรายใด ๆ ทั้งสิ้น” ทำให้เห็นว่าผู้ศรัทธาเชื่อว่าข้ามผ่านสะพานแห่งสันติสุขแล้ว เทพเจ้าในศาลเจ้าจะช่วยส่งสิ่งที่ไม่ดีออกไป จะดูแลคุ้มครองให้เหลือแต่ความปลอดภัย

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้นและจากการลงพื้นที่ทั้ง 4 ศาลเจ้า ผู้วิจัยสรุปได้ว่าความเชื่อของแต่ละศาลเจ้ามีตามตารางดังต่อไปนี้

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 5
วันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2566

ศาลเจ้า	ความเชื่อ								
	เทพเจ้าหลัก ประจำศาลเจ้า	เรื่อง สุขภาพ	เรื่อง ความ รัก	เรื่อง โชค ลาภ	เรื่อง การ งาน	เรื่อง การขอ บุตร	เรื่อง การขอ ชื่อ	เรื่อง แก้ปี ขง	เรื่อง ความ ปลอดภัย
1. ศาลเจ้าแม่ย่านาง	แม่ย่านาง			✓					✓
2. ศาลเจ้าจ้ออ่อง	จ้ออ่อง	✓		✓	✓				✓
3. ศาลเจ้าปุดจ้อ	กวนอิม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4. ศาลเจ้าจู้ต่วยเต้า โบ้แก๊ง	เตียนฮู้ห่วนโส่ย (เทพเจ้าแห่ง ศิลปะการแสดง)	✓		✓				✓	✓

2. พิธีกรรม

ปัจจุบันศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยนในตำบลตลาดเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ตยังคงประกอบพิธีกรรมที่เป็นรากฐานทางวัฒนธรรมของชาวจีนฮกเกี้ยนทั้งหมด 5 พิธีกรรม ได้แก่ 1) พิธีกรรมในเทศกาลตรุษจีนกับเทศกาลหยวนเซียว 2) พิธีกรรมในเทศกาลเซียวโบ้ยพ้อ (พ้อต่อ) 3) พิธีกรรมในเทศกาลไหว้พระจันทร์ 4) พิธีกรรมในเทศกาลถือศีลกินผัก และ 5) พิธีกรรมในเทศกาลแซยิด

พิธีกรรมในศาลเจ้าทั้ง 4 ศาลเจ้ามีพิธีกรรมคล้ายกันเนื่องด้วยเป็นศาลเจ้าของคนฮกเกี้ยนเหมือนกัน จึงมีพิธีกรรมเหมือนกัน เช่น พิธีเค่งเต่ (ถวายน้ำชา) พิธีใช้กู่ (พิธีเลี้ยงทหาร) และพิธีกรรมเฉียนโหย้ (เชิญไฟศักดิ์สิทธิ์) เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาวฮกเกี้ยนใช้ไฟเป็นสื่อกลางในการส่งสารถึงเทพเจ้า และเนื่องด้วยการให้ความสำคัญเทพเจ้าในศาลเจ้าต่างกัน จึงมีพิธีกรรมบางอย่างไม่เหมือนกัน เช่น พิธีกรรมแซยิด ศาลเจ้าแม่ย่านางจัดพิธีกรรมให้กับเทพเจ้าแม่ย่านาง ศาลเจ้าจ้ออ่องจัดให้กับเทพเจ้าจ้ออ่อง ศาลเจ้าปุดจ้อจัดพิธีกรรมพิธีเค่งเต่ (ถวายน้ำชา) ให้กับเทพเจ้ากวนอิม และศาลเจ้าจู้ต่วยเต้าโบ้แก๊งจัดพิธีกรรมให้กับเตียนฮู้ห่วนโส่ย โดยมีการจัดพิธีกรรมในเวลาต่างกัน แต่ทุกพิธีกรรมมีการกำหนดวันเวลาและขั้นตอนอย่างชัดเจน พิธีกรรมในเทศกาลถือศีลกินผักของศาลเจ้าจู้ต่วยเต้าโบ้แก๊งเป็นการจัดพิธีนานที่สุด รวมเป็นจำนวน 11 วัน ซึ่งตั้งแต่วันแรกจนถึงวันสุดท้ายเห็นได้ชัดว่าพิธีกรรมการขึ้นหรือลงเสาโกเต้งเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นการเริ่มต้นและการเสร็จสิ้นของเทศกาลถือศีลกินผัก ดังตัวอย่างคำอธิบายของผู้ดูแลศาลเจ้าได้อธิบายถึงพิธีกรรมในวันสำคัญดังกล่าวไว้ดังนี้

1) พิธีกรรมในเทศกาลตรุษจีนกับเทศกาลหยวนเซียว คุณยาย อายุ 86 ปี (วันที่ 13 มิถุนายน 2565: สัมภาษณ์) กล่าวถึงพิธีกรรมในเทศกาลตรุษจีนกับหยวนเซียวของศาลเจ้าแม่ย่านางว่า “พิธีกรรมในเทศกาลตรุษจีนเริ่มวันที่ 1 เดือน 1 (ตามปฏิทินจีน) เวลา 23.59 น. จัดพิธีไหว้อามา (แม่ย่านาง) และรับเทพเจ้าจ่ายซินเอี้ย พิธีกรรมหยวนเซียวจัดในวันที่ 15 เดือน 1 (ตามปฏิทินจีน) เวลา 9.00 น. ไหว้ขอพรอามา เวลา 10.00 น. สาธิตการทำขนมตัวอี (บัวลอยจีน) เวลา 18.00 น. ไหว้พระขอพรอามาและกินตัวอี (บัวลอยจีน)” สรุปได้ว่าพิธีกรรมในเทศกาลตรุษจีนกับหยวนเซียวเป็นการขอพรต้นรับปีใหม่เพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้นซึ่งมีกิจกรรมการทำขนมบัวลอยที่หมายถึงอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันอีกด้วย มีการกำหนดวันเวลาและขั้นตอนอย่างชัดเจน

2) พิธีกรรมในเทศกาลเซียวไ้บ๋ยพ้อ (พ้อต่อ) ได้สัมภาษณ์ ป้าน้อย อายุ 63 ปี (วันที่ 13 มิถุนายน 2565: สัมภาษณ์) กล่าวถึงวันเวลาที่จัดพิธีกรรมพ้อต่อและสิ่งของที่นำไปเซ่นไหว้ว่า “มีพิธีกรรมเซียวไ้บ๋ยพ้อ (พ้อต่อ) จัดขึ้นวันที่ 14 เดือน 7 (ตามปฏิทินจีน) ในพิธีกรรมใช้รูปขนาดใหญ่ 3 ดอกกราบไหว้ถึงกึ่งก่อน และมีตั้งโต๊ะบายั้ว (จัดของเซ่นไหว้ มีอาหารคาวหวาน ผลไม้แกะสลัก น้ำอวดลม เหล้าขาวข้าวสาร และเต้าแดง) ” สรุปได้ว่าพิธีกรรมเซียวไ้บ๋ยพ้อมีการตั้งโต๊ะเซ่นไหว้ผีไร้ญาติในบริเวณศาลเจ้า สิ่งของเซ่นไหว้ที่ขาดไม่ได้คือเต้าแดง ซึ่งหมายถึงอายุยืน

3) พิธีกรรมในเทศกาลไหว้พระจันทร์ ได้สัมภาษณ์ คุณยาย อายุ 86 ปี (วันที่ 13 มิถุนายน 2565: สัมภาษณ์) กล่าวถึงพิธีกรรมในเทศกาลไหว้พระจันทร์ว่า “มีการเตรียมโต๊ะในวันที่ 15 เดือน 8 ตามปฏิทินจันทรคติจีนซึ่งเวลา 9.30 นาฬิกา ไหว้เทพเจ้าเจ้าแม่ย่านาง สิ่งของที่เซ่นไหว้มี ส้ม แอปเปิ้ล ทับทิม ส้มโอ เป็นต้น ขนมไหว้พระจันทร์ ซึ่งต้องเตรียมไหว้เป็นจำนวนคู่ สุดท้ายคือพิธีเค่งเต้ ก็คือการถวายน้ำชา” สรุปได้ว่าพิธีในเทศกาลไหว้พระจันทร์มีการขอพรกับเจ้าแม่ย่านางและได้เตรียมผลไม้หลายอย่าง ซึ่งผลไม้เหล่านี้มีความหมายแสดงให้เห็นถึงความ เป็นสิริมงคลและจำกัดเรื่องจำนวนของเซ่นไหว้ด้วย แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญเกี่ยวกับความหมายของตัวเลขในวัฒนธรรมจีนเป็นอย่างดี

4) พิธีกรรมในเทศกาลถือศีลกินผัก คุณจันฮกซิว อายุ 44 ปี (วันที่ 7 พฤศจิกายน 2565: สัมภาษณ์) กล่าวถึงจำนวนวันและเวลาที่จัดพิธีกรรมและขั้นตอนการจัดพิธีกรรมของเทศกาลถือศีลกินผักว่า “พิธีกรรมในเทศกาลถือศีลกินผักวันที่ 30 เดือน 8 (ตามปฏิทินจีน) เวลา 17.00 น. จัดพิธียกเสาโกเต้ง (สัญลักษณ์เริ่มพิธีกินผัก) เวลา 23.00 น. จัดพิธีเชิญหยกอ่องซ่งเต้ (เชิญเทพเจ้าแห่งฟ้า) ต่อด้วยพิธีเชิญก๊วอ่องไต่เต้ (เชิญเทพเจ้าดวงดาว) และพิธีเชิญเหล่าก๊วอ่องไต่เต้ (เทพเจ้าพิทักษ์ธรรม) วันที่ 1 เดือน 9 (ตามปฏิทินจีน) เวลา 18.00 น. จัดพิธีทักส้อ (การอ่านรายชื่อผู้เข้าร่วมพิธีกินผัก) จนถึงวันที่ 10 เดือน 9 (ตามปฏิทินจีน) เวลา 17.00 น. จัดพิธีลงเสาโกเต้ง เป็นวันสุดท้ายของเทศกาลถือศีลกินผัก ซึ่งแสดงว่าพิธีกรรมถือศีลกินผักของปีนี้ได้เสร็จสิ้นโดยสมบูรณ์แบบ” สรุปสัญลักษณ์ที่บอกถึงการเริ่มเทศกาลถือศีลกินผักหรือการจบลงคือเสาโกเต้ง และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่จัดไว้นั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงคุณธรรมของชาวจีนฮกเกี้ยนในด้านความอดทน ความขยัน และความซื่อสัตย์เป็นอย่างดี

5) พิธีกรรมในเทศกาลแซยิด เนื่องด้วยแต่ละศาลเจ้ามีการให้ความสำคัญของเทพเจ้าต่างกันจึงมีการจัดพิธีกรรมแซยิดที่แตกต่างกัน โดยศาลเจ้าที่มีจำนวนการจัดพิธีกรรมในเทศกาลแซยิดมากที่สุดคือ ศาลเจ้าจ้วยตุ่ยเต้าไ้แก้ง ดังตัวอย่างการสัมภาษณ์ของผู้ดูแลศาลเจ้า คุณจันฮกซิว อายุ 44 ปี (วันที่ 7 พฤศจิกายน 2565: สัมภาษณ์) กล่าวถึงจำนวนที่ศาลเจ้าจ้วยตุ่ยมีพิธีกรรมแซยิดทั้งหมด 8 ครั้งต่อรอบปีว่า “อ้อมเราจัดแซยิดขนาดใหญ่สุดให้กับเทพเจ้าเตียนฮู้หงวนโส่ย (เทพเจ้าแห่งศิลปะการแสดง) มีการจัดพิธีกรรม 3 วันเริ่มวันที่ 24 เดือน 9 (ตามปฏิทินจีน) เวลา 19.30 น. ประกอบพิธีบั้งเอี้ย (ปล่อยทหารรักษาเขตปริมณฑลศาลเจ้า) เวลา 19.45 น. พิธีเชิญไห้ย (การแห่พระไปปรับวันรูปที่ชายทะเลสะพานหิน) ต่อด้วยพิธีเชิญถี้ก้อง วันที่ 25 เดือน 9 (ตามปฏิทินจีน) เวลา 17.00 น. พิธีใช้กุ้นและวันสุดท้ายคือวันที่ 26 เดือน 9 (ตามปฏิทินจีน) เวลา 22.09 น. พิธีส่งถี้ก้องนอกจากนี้ยังมีการจัดให้กับเทพเจ้าอีก 7 องค์ที่สำคัญต่อศาลเจ้าอีกด้วย เนื่องด้วยว่าศาลเจ้าแต่ก่อนเปิดเฉพาะช่วงกินเจ จึงมีการจัดพิธีกรรมแซยิดเพื่อให้ชุมชนได้มีโอกาสร่วมงานในศาลเจ้ามากขึ้น...”

จากการลงพื้นที่ ผู้วิจัยสรุปพิธีกรรมในรอบปีของศาลเจ้าทั้ง 4 ศาลเจ้ามีตามตารางดังต่อไปนี้

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 5
วันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2566

ศาลเจ้า	พิธีกรรม				
	ตรุษจีนกับหยวนเซียว	เซียวโบาย้อ	ไหว้พระจันทร์	ถือศีลกินผัก	แซยิด
1. ศาลเจ้าแม่ย่านาง	✓		✓		✓
2. ศาลเจ้าจ้ออ่อง	✓	✓			✓✓
3. ศาลเจ้าปู่จ้อ	✓				✓✓✓
4. ศาลเจ้าจួយตุ่ยเต้าโบ้เก็ง	✓			✓	✓✓✓✓✓✓✓✓

*✓ จำนวนครั้งที่จัดพิธีกรรมต่อปี

จากการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยนในตำบลตลาดเหนือ อำเภอเมืองจังหวัดภูเก็ตทั้ง 4 ศาลเจ้าที่ยังสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนั้น แสดงให้เห็นว่าชาวไทยเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนมีความศรัทธาความเชื่อและมีการปฏิบัติพิธีกรรมอย่างเคร่งครัด และคงสืบทอดต่อไปอีกยาวไกล

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยนใน ตำบลตลาดเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยดังนี้

ความเชื่อของศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยนทั้ง 4 ศาลเจ้ามีการสืบทอดถึงปัจจุบันมี 8 ความเชื่อ คือ ความเชื่อเรื่องสุขภาพ เรื่องความรัก เรื่องโชคลาภ เรื่องการงาน เรื่องการขอบุตร เรื่องการขอชื่อ เรื่องแก้ปีชง และความเชื่อเรื่องความปลอดภัย ความเชื่อเหล่านี้มักจะเกิดจะความกลัวของมนุษย์ จึงไปกราบขอความช่วยเหลือจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้เป็นที่พึ่งทางใจและทำให้ชีวิตของตนเองสามารถดีกว่าเดิมได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกิตตินนโท (2563, น. 219) กล่าวว่า ความเชื่อของมนุษย์เกิดจากความรู้สึกว่าไม่ปลอดภัยจากอำนาจเหนือธรรมชาติ เมื่อเกิดเหตุการณ์ทางธรรมชาติที่มีการทำความอันตรายต่อชีวิต ต่อทรัพย์สินของมนุษย์ และไม่สามารถหาเหตุผลได้ จึงเกิดความคิดที่ว่าต้องมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีอำนาจเหนือกว่าธรรมชาติ ดังนั้นจึงมีการเกิดความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ HE ZHONGHUAN (2563) ศึกษาวิจัย เรื่อง ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาฝั่งธนบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ฝั่งธนบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อต่อเทพเจ้ากวนอูมี 5 ประการ ได้แก่ ความเชื่อด้านสุขภาพ โชคลาภเงินทอง ครอบครั้ว ความปลอดภัย และความสำเร็จ ซึ่งศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยนทั้ง 4 ศาลเจ้ามีการบูชาเทพเจ้ากวนอูเหมือนกัน ศาลเจ้าปู่จ้อในสมัยก่อนชื่อศาลเจ้าเต๋กุ้น (เทพเจ้ากวนอู) ปัจจุบันถึงแม้เปลี่ยนชื่อแต่ก็ยังมีความเชื่อคล้าย ๆ กัน

พิธีกรรมของศาลเจ้าจีนฮกเกี้ยนทั้ง 4 ศาลเจ้า ปัจจุบันยังคงจัดงานประจำปี 5 พิธีกรรม คือ พิธีกรรมในเทศกาลตรุษจีนกับเทศกาลหยวนเซียว เทศกาลเซียวโบาย้อ (พ้อต่อ) เทศกาลไหว้พระจันทร์ เทศกาลถือศีลกินผัก และเทศกาลแซยิด พิธีกรรมต่าง ๆ มีการกำหนดวันเวลาและขั้นตอนการจัดพิธีกรรมอย่างชัดเจน นอกจากพิธีกรรมแล้วยังมีการจัดกิจกรรมด้วย เช่น เทศกาลหยวนเซียวมีการจัดกิจกรรมสาธิตการทำขนมตัวอี๋ (บัวลอยจีน) เป็นการคาดหวังว่าปีใหม่จะได้อยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันทั้งครอบครัว และกิจกรรมชมนิทรรศการงานเทศกาลหยวนเซียว ชมโคมจีน และทานอาหารรวมกันกับผู้ร่วมพิธีกรรม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอภิวัฒน์ สุธรรมดี (2558, น. 118) ได้กล่าวว่า พิธีกรรม หมายถึง กิจกรรมในการดำเนินงาน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายตามแนวคิดหลักของพิธีกรรม พิธีกรรมสื่อสารด้วยอวัจนภาษาเป็นส่วนใหญ่

และมีลักษณะเป็นรูปธรรมที่มองเห็นและจับต้องไม่ได้ ในประเพณีพิธีกรรมหนึ่ง ๆ อาจจะมีกิจกรรมในพิธีกรรมเพียงอย่างเดียวหรือประกอบด้วยหลาย ๆ กิจกรรมก็ได้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ QIU HAIFENG (2565) ศึกษาวิจัย เรื่อง ความเชื่อ พิธีกรรม และบทบาทศาลเจ้าหลี่ตี้เมี่ยวของชาวจีนฮากกา เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่ามีพิธีกรรมของรอบปีปรากฏขึ้น 4 พิธีกรรม คือ 1) พิธีกรรมในงานฉลอง วันเทวสมภพขององค์เทพ 2) พิธีกรรมการทิ้งกระดาษ 3) พิธีกรรมในเทศกาลกินเจ และ 4) พิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ ซึ่งเป็นศาลเจ้าชาวจีนคนละกลุ่มแต่ก็มีพิธีกรรมที่เรียกเหมือนกัน คือ พิธีกรรมกินเจกับพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ ส่วนพิธีกรรมในงานฉลอง วันเทวสมภพขององค์เทพของชาวจีนฮากกานั้น ชาวจีนฮากเกี้ยนในจังหวัดภูเก็ตเรียกว่าพิธีกรรมแซยิด และพิธีกรรมการทิ้งกระดาษชาวจีนฮากเกี้ยนในจังหวัดภูเก็ตเรียกว่าทำบุญให้กับผู้ยากไร้ ซึ่งเป็นพิธีกรรมคล้ายกันเพียงแต่มีการเรียกที่ต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำผลการวิจัยไปพัฒนาศาลเจ้าของชุมชนตำบลลาดเหนือให้เป็นที่รู้จักของบุคคลภายนอกมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังควรเป็นแนวทางให้กับชุมชนไปอนุรักษ์ศาลเจ้าได้อีก
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้าจีนอื่น ๆ ในจังหวัดภูเก็ต เช่น ศาลเจ้าจีนไหหลำ ศาลเจ้าจีนกวางตุ้ง ศาลเจ้าจีนแต้จิ๋ว เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- นวลศรี พงศ์ภัทรวัต. (2543). บทบาทผู้นำชาวจีนฮากเกี้ยนในเกาะภูเก็ต ระหว่าง พ.ศ. 2396-2475. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มูลนิธิวีศักดิ์. เกิดวงศ์บัณฑิตและผู้ร่วมบุญ. (2558). บทสวดมนต์ บทสรรเสริญ บทขอพรพระโพธิสัตว์พระแม่กวนอิม ประวัติศาสตร์ศาลเจ้าปู่ด้อ. ภูเก็ต: บริษัท ป่าตองออฟเซ็ท เพรสจำกัด.
- วิสุทธิ ต้นเพชรรัตน์และผู้ร่วมบุญ. (2548). ชมรมชาวฮากจิว (ฟูโจว) จังหวัดภูเก็ต. ภูเก็ต: โรงพิมพ์ทอง.
- สุลีมาน นฤมล วงศ์สุภาพ. (2534). สายใยตระกูล “งานทิว” แลวิถีละพลังมังกรใต้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ศาลเจ้าจ้ออ้อ. (2443). นายต่อเต็งเอี้ยง และ นายอ้อบ่งอี่. ป้ายรายชื่อผู้เริ่มก่อตั้ง.
- ศาลเจ้าปู่ด้อ. (2565). ป้ายประกาศวันแซยิดเจ้าแม่กวนอิม.
- ศาลเจ้าจู้ต๋วยเต้าโบ้เก้ง. (2454). (宣统三年 Xuāntǒng sān nián). ป้ายศาลเจ้าจู้ต๋วยเต้าโบ้เก้ง.
- ศาลเจ้าจู้ต๋วยเต้าโบ้เก้ง. (2565, สิงหาคม. 10). กำหนดการพิธีกรรมงานประเพณีถือศีลกินผักศาลเจ้าจู้ต๋วยเต้าโบ้เก้ง ในจังหวัดภูเก็ตระหว่างวันที่ 26 กันยายน - 4 ตุลาคม 2565.
- ศาลเจ้าแม่ย่านาง. (2396). ป้ายสำนักงานฟูโจว ลายมือหลินเซิง.
- สุรเชษฐ์ ศรีสุชาติ และคณะ. (2559). ศาลเจ้าศรัทธาสถานแห่งบางกอก. กรุงเทพมหานคร: สำนักผังเมือง.
- อภิวัฒน์ สุธรรมดี. (2558). คติชนวิทยา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- HE ZHONGHUAN. (2563). ความเชื่อและพิธีกรรมของศาลเจ้ากวนอูในพื้นที่กรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาฝั่งธนบุรี. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.

การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 5
วันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2566

QIU HAIFENG. (2565). ความเชื่อ พิธีกรรม และบทบาทศาลเจ้าหลี่ตี้เมี่ยวของชาวจีนฮากกา เขตป้อมปราบ
ศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษา
ที่สอง คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.